

Asia: VN/27997/2023

Lausuntopyyntö Kansallisesta ruokastrategiasta 2040

Luku 3.1: Reiluus ja kannattavuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.1: Kannattavuus ja reiluus

Luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua ruokastrategian luonnoksesta ja kannattaa lämpimästi strategian visiota: Onnellisen ruuan maa tekee hyvää ihmisille, eläimille ja ympäristölle. Vision mukaan ruokaketjun toimijat edistävät luonnon monimuotoisuuden vahvistumista, maaperä ja vesistöt voivat hyvin, ravinteita kierrätetään ja sivuvirrat hyödynnetään tehokkaasti. Vision toteuttamiseksi Luonnonsuojeluliitto esittää muutamia vahvempaa huomioita kaipaavia painopisteitä strategiaan tavoitteisiin ja toimenpiteisiin.

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Huomioita ja havaintoja

Arvonlisän tasaisempi jakautuminen - siis alkutuottajien saaman tulon suhteellisen osuuden kasvattaminen kuluttajahinnoista on välttämätöntä, jotta Suomi voi säilyttää omavaraisen, hajautetun ruuantuotannon ja jotta ruokajärjestelmää on mahdollista kehittää kestävämpään suuntaan.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Huomioita ja havaintoja

Suomalainen ruoka voi pärjätä markkinoilla vain paremmalla laadulla ja kestävyyskriteerien korkealla tasolla.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Huomioita ja havaintoja

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy ja lisää väliotsikko

Huomioita ja havaintoja

Luonnonsuojeluliitto kiinnittää huomiota eläinten lajityyppillisestä käyttäytymisestä erityisesti laidunnukseen, jolla on merkittävä yhteys maamme uhanalaisimpien luontotyyppien - perinnebiotooppien tilaan ja hoitoon. Strategiseksi tavoitteeksi tuotantoeläinten hyvinvoinnin lisäämiseksi tulisi ottaa kaikkien luontaisesti laiduntavien tuotantoeläinten, kuten nautojen ja lampaiden pääsy laidunkaudella päivittäin ulos laitumille.

Laiduntaminen on vähentynyt Suomessa merkittävästi samalla kun tilakohtainen eläinmäärä on kasvanut. Tätä kehitystä tulisi strategiassa selkeästi ohjata päinvastaiseen suuntaan - laidunnuksen ja siten myös eläinten hyvinvointivaikutusten lisäämiseen.

Eryistä huomiota tulee osoittaa luonnonlaiduntamisen hyötyihin myös luonnolle. Luonnonlaidunlihan tai -maidon brändillä voi viestiä hyödyistä uhanalaisille lajeille ja luontotyypeille myös kuluttajille.

Eläinten hyvinvointikysymykset ovat nousseet esille myös kalankasvatuksessa ja kalastuksessa. Vastuullisuutta parantavia muutoksia nykyisiin käytäntöihin nähden tarvitaan, mihin olisi syytä varautua myös ruokastrategiassa.

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Huomioita ja havaintoja

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että kuluttajien tietoisuus elintarvikkeiden alkuperästä, tuotantotavasta ja ympäristövaikutuksista kasvaa. Kestävään ruokajärjestelmään siirtyminen edellyttää sitä, että kuluttajien on helppo tehdä kestäviä valintoja ruokakaupassa. Esimerkiksi elintarvikepakkauksiin lisättävät merkinnät ympäristövaikutuksista ja alkuperästä ovat tällöin välttämättömiä. Tämän ohella strategiassa tulisi ottaa tavoitteeksi ja esittää toimenpiteitä sille, että kuluttajahinnoissa ilmasto- ja ympäristövaikutuksiltaan haitallisemmat elintarvikkeet olisivat kalliimpia kuin ympäristön kannalta kestävämmiin tuotettu ruoka.

Luku 3.2: Huoltovarmuus

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.2: Huoltovarmuus

Huoltovarmuus, omavaraisuus tuotantopanosten suhteen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja ruuantuotannon monipuolistuminen ovat erittäin tärkeitä tavoitteita, joita tulee edistää kestävästi. Tärkeää on kuitenkin huomata, että valtaosa viljelypinta-alastamme on nyt kohdistettu karjatalouden rehuntuotantoon. Se ei ole huoltovarmuudenkaan kannalta ekotehokasta. Siirtymällä kasvispainotteisempaan ruokaan Pohjoismaat voisivat ruokkia nykyistä suuremman väkimäärän

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Huomioita ja havaintoja

On kannatettavaa ja erittäin tärkeää, että hajautettua energiantuotantoa ylläpidetään ja kehitetään yhdistettynä maatalouteen ja maaseudun yrityksiin. Tämä turvaa koko maan energian saantia, mutta ennen kaikkea maatalouden omavaraisuutta ja kestävyyttä maatalouden tuotantopanosten suhteen.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Huomioita ja havaintoja

Ruuantuotannon monipuolistuminen ja samalla ilmastonmuutokseen sopeutuminen edellyttää elintarvikkeina ja valkuaisrehuja käytettävien kasviproteiinien tuotantopinta-alojen merkittävää kasvua. Ruuantuotannon kestävyuden ja jatkuvuuden kannalta on välttämätöntä, että eläintuotannon volyymi mitoitetaan tuotantopanosten omavaraisuuden mahdollistamalle tasolle. Tämä tarkoittaa kasviproteiinien tuotantomäärien kasvua ja tuotantoeläinmäärien vähenemistä. Valtion tulee ohjata maataloustuotantoa tähän kestävään ja ruuantuotannon omavaraisuutta ja jatkuvuutta turvaavaan suuntaan pitkäjänteisesti ja määrätietoisesti.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Huomioita ja havaintoja

Suomalaisen ruuantuotannon omavaraisuus tuotantopanosten, kuten lannoitteiden ja polttoaineiden suhteen on aivan liian heikko, suorastaan kestävämmällä tasolla. Tilanteen korjaamisella on kiire. Keinolannoitteiden käyttöä on vähennettävä ja kierrätyslannoitteiden osuutta merkittävästi lisättävä. Tämä edellyttää maatalouden ja elintarvituotannon sivuvirtojen, jätteiden ja lietteiden sisältämien ravinteiden talteenottoa ja kierrätystä. Fossiilisten polttoaineiden käytöstä tulee asteittain luopua kokonaan, tämä koskee myös maataloutta.

Suomi tarvitsee määrätietoisen, koko maan kattavan toimenpideohjelman biokaasulaitosten rakentamiseksi. Kierrätyslannoitteiden ja liikennebiokaasun tuotantoa tarvitaan kipeästi niin lannoite- kuin polttoaineomavaraisuusasteen nostamiseksi maataloudessa. Samalla biokaasun tuotanto mahdollistaa haja-asutusalueiden liikennepäästöjen pienentämistä.

Luonnonsuojeluliitto esittää luomutuotannon osuuden merkittävää kasvua tavoitteeksi koko maataloussektorille. Luomutuotannossa on merkittäviä etuja niin ympäristön, eläinten hyvinvoinnin, luonnon monimuotoisuuden edistämisen kuin maatalouden tuotantopanosten omavaraisuuden ja kokonaiskestävyyden kannalta.

Luku 3.3: Luonnon kantokyky

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.3. luonnon kantokyky

Strateginen päämäärä luonnon kantokykyä vahvistavasta ja ylläpitävästä ruokajärjestelmästä on kannatettava ja oikea. Nykytilakuvaus tunnistaa kipukohdat ja kehittämistarpeet hyvin.

On tärkeää oivaltaa, että kalankasvatuksen moninkertaistamista ei voida tehdä merialueilla. Itämeren tila huononee nyt myös Pohjanlahdella. Ilmastonmuutos pahentaa tilannetta entisestään. Itämereen ei voi salli lisättävän grammaakaan lisää ravinteita. Vesiviljelyä voi sallia vain suljetun kierron laitoksissa ja sisämaassa niin, että jätevesiä puhdistetaan.

Kestävin vaihtoehto kalanviljelylle on kehittää silakalle käyttöä ilman, että sitä kierrätetään kirjolohen rehun kautta. Kalankasvatusta kannatettavampi ja vastuullisempi strategia on kuitenkin tavoite lisätä luonnon kalakantojen, erityisesti sisävesien särkikalajien ammattikalastusta ja käyttöä elintarviketeollisuudessa.

Strateginen tavoite 1: Ruokaketjun ilmastovaikutukset vähentyvät

Huomioita ja havaintoja

Ruokaketjun ilmastopäästöjen vähentämiseksi on tavoitteita ja toimenpiteitä on kohdistettava koko ruokaketjuun - alkutuotannosta suomalaisten ruokapöytiin saakka.

Jotta ilmastovaikutukset vähenevät, on turvepeltojen uudisraivaus lopetettava ja eniten päästöjä aiheuttavia turvepeltoja muutettava kosteikoiksi. Kaikkien peltojen viljelykäytäntöjä on muokattava päästöjä vähentävään suuntaan. Eläintuotannon osuutta on vähennettävä, kotimaisten kasviproteiinien tuotannon osuutta (rehu- ja elintarvikevalkuaiset) lisättävä. Laidunnusta ja luomutuotannon osuutta on kasvatettava merkittävästi. Rehujen käärinistä yhä kasvaviin muovimääriin sekä käsittelyä ja kuljettamista fossiilisia polttoaineita käyttävillä koneilla on vähennettävä.

Elintarviketuotannon ja kaupan suoria ja epäsuoria ilmastopäästöjä on niin ikään vähennettävä systemaattisesti. Julkisissa palveluissa on suosittava ympäristö- ja ilmastoystävällisiä käytäntöjä, raaka-aineita sekä kestävyys- ja terveys-suositusten mukaista ruokavaliota. Tuottajia, elintarvike- ja pakkausteollisuutta, kuljetusta, kauppaa ja kansalaisia tulee tehokkaasti ohjata ja kannustaa koko ruokaketjussa ilmastokestävään suuntaan.

Esimerkiksi Syke on ehdottanut käyttökelpoisia toimia, joilla voidaan vähentää maatalouden ilmastopäästöjä tehokkaasti. Nämä keinot tulee asettaa tavoitteeksi ja keinoja tulee edistää johdonmukaisin politiikkatoimin. <https://www.syke.fi/fi/tietoa-meista/uutiset/maatalouden-paastovahennystoimien-tehostamiselle-loytyy-kannatusta-alan-toimijoilta>

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Huomioita ja havaintoja

Esitetyt strategiset tavoitteet ovat hyviä ja niitä tulee edistää johdonmukaisilla politiikkatoimilla. Tavoitteena tulee olla kestävä ruokajärjestelmä, joka ei lisää luontokatoa, vaan tukee ja parantaa luonnon monimuotoisuutta.

Kasvinsuojelussa tavoitteeksi tulee ennaltaehkäisevien toimien lisäksi asettaa biologisten torjuntamenetelmien merkittävä lisääminen ja kemiallisten torjunta-aineiden käytön väheneminen.

Luomu-tuotannon osuuden kasvutavoite ja laidunnuksen lisääminen on otettava määrätietoiseksi ja merkittäväksi tavoitteeksi.

Luonnonlaidunnukselle syntyneet tukipoliittiset ongelmat laidunalojen uudelleenmäärittelyä takia tulee korjata.

Strateginen tavoite 3: Ravinnepäästöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Huomioita ja havaintoja

Suomessa maatalouden osuuden vesistöihin päätyvästä ihmisen aiheuttamasta fosforikuormasta on arvioitu olevan noin 70 % ja typpikuormasta noin 60 % Ravinnepäästöjen ja maatalouden haitallisten vesistövaikutusten vähentämiseksi vuoteen 2040 mennessä on ruokastrategiassa asetettava kunnianhimoinen ja selkeä määrällinen tavoite.

Myös keinolannoitteiden käytön vähenemisen ja kierrätyslannoitteiden osuuden kasvuun tarvitaan vahvat määrälliset tavoitteet. Keinovalikoimaan tulee lisätä mm. suojavyöhykkeiden leveyden kasvattaminen.

Luku 3.4: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Yleisiä huomioita ja havaintoja strategialuonnoksen lukuun 3.4. Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä ravitsemussuositusten mukaisen ruokavalion edistämistä suomalaisten keskuudessa. Erityisen tärkeää tämä on julkisen sektorin keittiöissä, joissa tulee edistää kasvisten ja vihannesten käyttöä ja kokonaan kasvipohjaisen ruuan osuuden kasvua. Suomalaisten terveellisempi ja samalla ympäristöystävällisempi ruokailu edistää välttämättömiä tavoitteita niin ilmastonmuutoksen, luontokadon, kansanterveyden kuin julkisten menojen hillinnän kannalta.

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Huomioita ja havaintoja

Tavoitteet ovat kannatettavia, niihin tulee lisätä tavoite edistää ymmärrystä ruokajärjestelmän ympäristövaikutuksista.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Huomioita ja havaintoj

Kasvispainotteisempi, ravitsemussuositustenkin esittämä ruokavalio hyödyttää sekä terveyttä että ympäristöä. Sitä tulee edistää poikkihallinnollisesti kaikin tavoin.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Huomioita ja havaintoja

-

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Huomioita ja havaintoja

-

Luku 4: Kehitettävät valmiudet

Huomioita ja havaintoja lukuun 4 Kehitettävät valmiudet

Kestävän, ilmasto- ja ympäristöystävällisen, terveellisen ja kotimaisen tuotannon ja huoltovarmuuden turvaavan ruokajärjestelmän luominen edellyttää laaja-alaista, pitkäjänteistä, hallinnon rajat ylittävää ja määrätietoista politiikkaa. Sitä tarvitaan. Tarvitaan niin kannusteita ja investointirahoitusta kuin ohjauskeinoja, kuten maatalouden tukipolitiikan ja vero-ohjauksen johdonmukaisia toimenpiteitä.

Muuta kommentoitavaa

Muita huomioita strategiasta.

-

Halmeenpää Hanna
Suomen luonnonsuojeluliitto ry